

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы		044-45/
ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		1 беттің 1 беті

**ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік
ұсыныстар
(орындау алгоритмін қолдануымен)
Тісті жұлу**

Мамандығы: Стоматология

Пән: Ауыз қуысының хирургиясы -I

Курс: 4

Кафедра: Хирургиялық және ортопедиялық стоматология

Құрастырушылар: Шырынбек.И.

Шымкент 2022

ONTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		044-45/ I беттің 2 беті

"Хирургиялық және ортопедиялық стоматология" кафедрасының мәжілісінде
қаралды

Хаттама № 4 22.11 2022ж

Кафедра меңгерушісі м. ғ. к. доцент м. а. Шукпаров А. Б.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		044-45/ 1 беттің 3 беті

1. Клиникалық дағдының атауы:

Тісті жұлу

2. Мақсаты: Тістерді жұлу бойынша практикалық дағдыларын қалыптастыру.

3. Манекенге алдын-ала нұсқау беру және шеберлікті көрсету уақыты:

2 минут

4. Дағдыны өз бетінше игеруге кететін уақыт:

5 минут

5. Клиникалық дағдыларды игеру үшін қажетті теориялық білім:

1. Тіс, периодонт, вестибула және ауыз қуысының анатомиясы.

2. Асептика және антисептика.

3. Тістерді жұлуға арналған құралдар жинағы(қысқыштар).

4. Тіс жұлу көрсеткіштері.

6. Тренажерлер, манекендер, модельдер, көрнекі құралдар тізбесі:

1.Мобильді стоматологиялық тренажер.

2.Қызыл иегі бар жоғарғы және төменгі жақ моделі.

7. Медициналық бұйымдардың, жабдықтардың тізбесі:

1. Стоматологиялық құралдар жинағы (пинцет, айна, орақ үтіктегіш, алып тастайтын қысқыш, кюретаж қасық, зонд, карпул шприці, карпул инесі, анестетик)

2. Таңғыш материал: дәке тампондары, гемостатикалық губкалар

3. Йод ерітіндісі. Бір рет қолданылатын қолғаптар.

8. Дағдыларды орындау алгоритмі:

Анамнезді жинап, объективті тексеруден кейін, қажет болған жағдайда рентгенологиялық, диагноз қойып, тісті жұлу операциясының көрсеткіштерін анықтағаннан кейін науқасты хирургиялық араласуға дайындау, анальгезия әдісі, қажетті құралдарды тандау, тісті жұлу әдісі туралы мәселе шешіледі.

Науқас ересек адамға немесе балаға тісті жұлу операциясының қажеттілігі, анестезияның түрі және операция кезінде асқынулардың дамуы туралы ескерту керек. Әдетте, ескертілген науқастар дәрігердің манипуляциясына сабырлы жауап береді. Лабильді жүйке жүйесі бар адамдарға седативті дайындықты-премедикацияны жүргізуі керек.

Хирургиялық араласуды қолғаппен жасау қажет. Хирургтың қолын өңдеу хирургияда жалпы қабылданған әдістерге сәйкес жүзеге асырылады. Ауыз қуысы мен операциялық өрісті тісті жұлуға дайындау операциядан кейінгі кезеңде әртүрлі қабыну асқынуларының пайда болуын болдырмауға бағытталған және ауыз қуысын антисептикалық ерітінділермен шаю немесе осы ерітінділерге малынған дәке тампондарымен операциялық өрісті сүрту арқылы тамақ қалдықтары мен бляшкалардың шырышты қабаты мен тістерін

ОНТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA 1979	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы		044-45/ 1 беттің 4 беті
ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		

механикалық алып тастаудан тұрады. Сондай-ақ, алынатын және барлық басқа тістерден тіс тасын алдын-ала алып тастау керек. Тіс тасын алып тастау өте қажет, өйткені қысқыштарды орналастыру және жылжыту кезінде сіз тастың бөліктерін жұмсақ тіндерге итеріб аласыз, бұл қабыну асқынуларына қауіп төндіреді.

Көрсеткіштер.Т. Г. Робустова ұсынысы бойынша – шұғыл және жоспарлы. **Шұғыл-консервативті** емдеуден кейін қабынуды тоқтатпайтын (абсолютті) немесе консервативті емдеуге жатпайтын периодонттағы, периостеумдағы, сүйек тініндегі, талшықтағы ірінді қабынуға арналған тісті жұлу операциясы.

Жоспарлы (салыстырмалы) көрсеткіштер:

- Периодонт пен сүйектегі созылмалы қабыну процестерінде, хроническисе консервативті емдеудің сәтсіздігі;
- Түбір өзектерінің бітелуіне, тамырдың немесе тіс қуысының тесілуіне байланысты консервативті емдеудің мүмкінсіздігі;
- Қалған тамырды протездеу үшін қолдана алмау;
- III-IV дәрежелі ұтқырлық және периодонтит пен пародонт ауруы кезінде тістің кеңеюі;
- Ауыз қуысының шырышты қабығын жарақаттайтын дұрыс орналаспаған тістер;
- Қабыну процесін тудыратын жарылмаған немесе жартылай жарылған тістер;
- Консервативті емдеуге жауап бермейтін жақ сүйектерінің орналасуына кедергі келтіретін сынық сызығындағы тістер;
- Антагонисттің болмауы нәтижесінде пайда болатын тістер;
- Ортодонтиялық емдеу кезінде сау тістер, тістеудің ауытқулары.

Қарсы көрсеткіштер: (салыстырмалы, уақытша)/:

- Жүрек-қан тамырлары аурулары;
- Паренхималық органдардың жедел аурулары;
- Геморрагиялық диатездер;
- Жедел жұқпалы аурулар;
- Орталық жүйке жүйесінің аурулары;
- Психикалық аурулар;
- I-III дәрежелі жедел сәулелік ауру;
- Шырышты қабықтың аурулары.

Әрекет алгоритмі:

1. Тісті жұлу операциясы анестезия нәтижесінде науқас ауырсыну сезімін жоғалтқаннан кейін дөңгелек байламды тіс мойнынан бөлуден басталады. Қызыл иекті жұқа скальпель немесе үтіктеу арқылы бөлуге болады. Алынған тістер қатты бұзылған кезде, қызыл иекті альвеоланың шетінен ажырату керек. Бұл қысқыштарды қолдануды жеңілдетеді және тісті жұлу кезінде шырышты қабықтың жыртылуын болдырмайды.

QNTYSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы		044-45/
ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		I беттің 5 беті

2. Қысқыштарды қолдану. Қысқыштарды қолыңызда ұстап, ұрттарын ашып, оларды тістің немесе тамырдың үстіне қойыңыз, сонда ұрттын бірі тілдік (таңдай), ал екіншісі тістің вестибулярлық (ұрт) жағында орналасады. Қысқыш осі тістің осіне сәйкес келуі керек. Қысқыш пен тіс осінің сәйкес келмеуі жұлынған тістің тәжінің немесе тамырының сынуына немесе көрші тістің жарақатына әкелуі мүмкін.

3. Қысқыштарды жылжыту. Қысқыштардың ұрттарының тістің тығыз жабылғанын сезгенге дейін қызыл иектің астына жылжыту қолдың қысқышқа қысымымен жүзеге асырылады. Егер тістің тәжі бұзылса, онда қысқыштардың ұрттары ұяшық қабырғасының шеттерін орап алатындай етіп итеріледі, олар жойылған кезде үзіледі. Бұл қысқыштардың сырғып кетуіне жол бермейді.

4. Қысқыштарды бекіту (жабу). Алғашқы екі әдіс қысқыштардың толық жабылмаған ұрттарымен жүзеге асырылады. Қысқыштардың ұрттарын алынатын тістің тәжіне немесе тамырына мықтап бекіту үшін тұтқалар тіс пен қысқыштар бір бүтін болатындай етіп мықтап қысылады. Шамадан тыс күш қолдану жойылған тістің тәжінің немесе тамырының бұзылуына әкелуі мүмкін.

5. Люксация немесе айналдыру. Осы кезеңді орындау кезінде дәрігер тісті вестибулярлық және тілдік (таңдай) жағына тербетеді (люксация) немесе тісті осьтің айналасында 25-30 градусқа айналдырады. бір жағына немесе екінші жағына. Бұл қозғалыстар тербеліс амплитудасын біртіндеп арттыру арқылы жүргізілуі керек. Мұндай қозғалыстармен тісті байланыстыратын периодонтальды кесу пайда болады, сонымен қатар ұяшықтың қабырғалары жылжиды және бұзылады. Бірінші тербеліс қозғалысы ең аз қарсылыққа қарай жасалады. Жоғарғы жақтағы тістерді жұлу кезінде алтыншы тісті жұлуды қоспағанда, люксация кезінде бірінші қозғалыс сыртта жасалады. Алтыншы тістің ұшығының сыртқы қабырғасы ұрт-альвеолярлы жотаның арқасында қалындатылған, сондықтан бұл тісті алып тастағанда алғашқы қозғалыс ішке қарай жасалады. Төменгі жақта кескіш тістерді, азу тістерді, премолярларды алып тастағанда, алғашқы тербеліс қозғалысы сыртқа қарай жасалады. Екінші және үшінші молярларды алып тастағанда, бірінші дислокациялық қозғалыс тілдік бағытта жасалады, өйткені бұл тістердің аймағындағы сыртқы қабырға қалыңырақ. Айналмалы қозғалыс (айналу) пішіні бойынша конусқа жақындаған бір дөңгелек түбірі бар тістерді алып тастағанда жасалады. Бұл қозғалыс азу тістерді, жоғарғы жақтағы азу тістерді және жоғарғы көп тамырлы тістердің ажыратылған тамырларын алып тастаған кезде ұсынылады. Көбінесе айналмалы қозғалысты тербелістермен біріктіру керек (яғни люксациямен айналу).

6. Тарту-тісті ұядан шығару. Бұл тісті жұлу операциясының соңғы кезеңі. Ұстағыш байламдар толығымен жыртылғаннан кейін оны алып тастайды.

Тарту тегіс, серпіліссіз, негізінен төменгі жақта жоғары, жоғары төмен қозғалыста жасалады.

7. Тісті алып тастағаннан кейін дәрігер ұяшыққа дәке тампонын қойып, оның шеттерін қысады, бұл ұяшықтың ығысқан шеттерінің орналасуына қол жеткізеді, операциядан кейінгі жараның ауданы азаяды, бұл оның жақсы емделуіне ықпал етеді және экстракциядан кейінгі асқынулардың дамуына жол бермейді.

9. Тапсырмалар:

1. Екі адамнан тұратын топтарға бөлініз. Студенттердің бірі көмекші, екіншісі дәрігер рөлін атқарады.
2. Фантомда тісті жұлу қадамдарын көрсетіңіз.
3. Рөлдерді ауыстырыңыз, демонстрацияны қайталаңыз.

10. ТДО- да дағдыларды орындау алгоритмі:

№	Дағдыны орындау		
1	Анестезияның әсер еткеніне көз жеткізіңіз. Йодтың ерітіндісімен жұмыс өрісін өңдеңіз.		
2	Дөңгелек байламды тіс мойнынан орақ тәрізді үтіктеу арқылы бөліңіз.		
3	Қысқыштарды қолыңызда ұстап, ұрттарын ашып, оларды тістің немесе тамырдың үстіне қойыңыз, сонда ұрттардың бірі тілдік (таңдай), ал екіншісі тістің вестибулярлық (ұрт) жағында орналастырыңыз.		
4	Тістің тығыз жабылғанын сезгенше қысқыштардың ұрттарын қызыл иектің астына итеріңіз.		
5	Қысқыштарды тіске бекітіңіз тұтқаларды мықтап қысыңыз, осылайша тіс пен қысқыш бір бөлікті білдіреді.		
6	Тісті вестибулярлық және тілдік(таңдай) жаққа бұру немесе айналдыру, тербету (люксация) немесе тісті осьтің айналасында 25-30 градусқа айналдыру. бір жағына немесе екінші жағына.		
7	Ұяшыққа дәке тампонын қойыңыз, оның шеттерін жақындатыңыз, пациенттен тампонды тістерімен 20 минутқа мықтап қысуын сұраңыз. 15-20 минуттан кейін тампонды урнаға түкіртіңіз.		

11. Сабақ тақырыбы бойынша өзін-өзі бағалауға арналған материалдар:

1. Жоғарғы жақ тістерінің алдыңғы тобын жұлу үшін мына қысқыштар қолданылады:

- а) түйісетін тік
- б) тік түйіспейтін
- с) S-тәрізді, конвергентті беттер
- д) құс тұмсық тәрізді беттер
- е) байонет

2. Тісті жұлу операциясының алдында хирург манипуляция жасайды:

- а) бекіту
- б) бөлу
- с) люксация
- д) тракция
- е) пальпация

3. Төменгі күрек мен сүйір тістерді жұлу үшін мына құралдар қолданылады:

- а) тік қысқыштар
- б) құс тұмсық тәрізді
- с) S-тәрізді қысқыштар
- д) тік қысқыштар
- е) тік элеваторлар

4. Төменгі кіші азу тістерді жұлу үшін қысқыштар қолданылады:

- а) тік
- б) құс тұмсық тәрізді қысқыштар
- с) S-тәрізді
- д) құс тұмсық тәрізді емес қысқыштар
- е) байонет (арнайы)

5. Төменгі азу тістерді жұлу үшін мына қысқыштар қолданылады:

- а) құс тұмсық тәрізді емес қысқыштар
- б) құс тұмсық тәрізді қысқыштар
- с) біз тәрізді
- д) тікелей
- е) S-тәрізді

6. Жоғарғы күрек мен сүйір тістерді жұлу үшін қысқыштар қолданылады:

- а) S-тәрізді
- б) құс тұмсық тәрізді емес қысқыштар
- с) тік
- д) біз тәрізді
- е) құс тұмсық тәрізді қысқыштар

7. Жоғарғы кіші азу тістерді жұлу үшін мына қысқыштар қолданылады:

- а) тік
- б) S-тәрізді тісшелі

ONTUSTIK KAZAKHSTAN MEDISINA АКАДЕМИАСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA 1979	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы		044-45/
ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		1 беттің 8 беті

- c) S-тәрізді қысқыштар
 d) құс тұмсық тәрізді
 e) байонет
8. Жоғарғы азу тістерді жұлу үшін мына құрал қолданылады:
 a) S-тәрізді қысқыштар
 b) тік қысқыштар
 c) S-тәрізді қысқыштар
 d) құс тұмсық тәрізді қысқыштар
 e) элеваторлар
9. Тіс түбірлерін жұлудың соңғы кезеңі:
 a) ротация
 b) тракция
 c) бөлу
 d) куретаж
 e) айналдыру
10. Сақталған сауыты бар тістерді жұлу кезінде қолданылады:
 a) түйіспейтін беттері бар қысқыштар
 b) түйісетін беттері бар қысқыштар
 c) тік элеваторлар
 d) бұрыштық элеваторлар
 e) гладилкалар

11. Орындауды бағалау критерийлері:

№	Орындалуы	Бағалау критерийі
1	Орындалды	Барлық қадамдар дұрыс ретімен орындалғанда есептелінеді
2	Жартылай орындалды	Орындау барысында 3 қадамда аздаған қателіктер болғанда есептелінеді
3	Орындалмады	Орындау барысында 3 қадамнан артық қателіктер жібергенде саналады

12. Әдебиет:

Негізгі:

1. Учебник / под ред. В.В. Афанасьева . - 3-е изд., перераб. . - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2019.
2. Челюстно-лицевая хирургия: учебник / под ред. А.Ю. Дробышева, О.О. Янушевича. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2018.

Қосымша:

1. Темуров Ф.Т. Хирургиялық стоматология. Оқулық. 2016/<https://aknurpress.kz/login>

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		044-45/ 1 беттің 9 беті

2. Темуров Ф.Т. Жак-бет сүйегі аймағының қабыну аурулары және оны емдеу ерекшеліктері. Оқу құралы. 2019/<https://aknurpress.kz/login>

ОНТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Хирургиялық және ортопедиялық стоматология» кафедрасы		044-45/
ТДО-да клиникалық дағдыларды оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар		1 беттің 10 беті

13. Материалды бағалау үшін дұрыс жауаптар стандарттары:

- 1-b
- 2-b
- 3-b
- 4-d
- 5-b
- 6-c
- 7-c
- 8-a
- 9-d
- 10-a